

Софінська Ірина

Національний університет “Львівська політехніка”,

Інституту права, психології та інноваційної освіти,

докторка юридичних наук,

доцентка кафедри конституційного та міжнародного права

iryna.d.sofinska@lpnu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3853-7626>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/T-1252-2017>

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ГРОМАДЯНСТВО В ОБ’ЄКТИВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

<http://doi.org/10.23939/law2020.27.233>

© Софінська І., 2020

У сучасному глобалізованому світі громадянство – це один із найважливіших та найфундаментальніших правових інститутів, які визначають правовий статус особи, а також дихотомію взаємовідносин між особою та державою. Розмірковуючи під правовим кутом зору, вважаємо, що право кожної особи на громадянство є особистим невід’ємним, немайновим та невідчужуваним правом. У світі з давніх-давен громадянство було саме тим правовим індикатором і гуманітарним стандартом, який покликаний забезпечити політичну особливість та конституційну (національну) ідентичність кожної держави і гарантувати їй певну самобутність, збалансований та стабільний розвиток, незважаючи на перманентну геополітичну турбулентність у світовому масштабі. Однак, такі гарантії мають бути синхронізованими із поступовою інтеграцією громадян у суспільство, їхньою інклюзивністю в життєдіяльність держави, гарантуванням прав людини, поваги до їхнього приватного та сімейного життя, зменшенням проявів (прямої/непрямої) дискримінації. Це доводять проаналізовані нами рішення Європейського суду з прав людини у справах (*Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom* (1985), *Riener v. Bulgaria* (2006), *Genovese v. Malta* (2012), *Wagner and J.M.W.L. v. Luxemburg* (2007), *Stamose v. Bulgaria* (2013), *Menneson v. France* (2014) і *Labassee v. France* (2014), *Biao v. Denmark* (2016), *Ramadan v. Malta* (2016), *Paradiso and Campanelli v. Italy* (2017).

Ключові слова: громадянство, право на громадянство, натуралізація, Європейська конвенція про громадянство, Європейський суд з прав людини, Конвенція Ради Європи про захист прав людини та основоположних свобод

Постановка проблеми. В добу сучасної глобалізації, перманентної міграції, викликані війсьними діями, зміною клімату та іншими діями антропогенного характеру, поглиблення соціально-економічної кризи, пов’язаної із поширення вірусу COVID-19, характерним є поступовий розвиток прав людини та заборона будь-якої дискримінації. Достеменно відомо, що на кінець 2018 р. у світі налічувалося понад 74 млн мігрантів (з них 20–22 млн біженців; понад 3,5 млн шукачів притулку; понад 2 млн 800 тис. осіб без визначеного громадянства; понад 41 млн 425 тис. внутрішніх переселенців тощо). Основними державами-призначеннями мігрантів (біженців та шукачів притулку)

у Європі стали Туреччина (майже 4 млн осіб), Німеччина (майже 1 млн 448 тис. осіб), Франція (майже 460 тис. осіб), Швеція (майже 318 тис. осіб), Італія (майже 296 тис. осіб), Об'єднане Королівство (понад 172 тис. осіб), Греція (137 тис. осіб) тощо [1]. Тому не дивно, що у цих та інших державах-призначеннях мігрантів у Європі, громадянство та пов'язані з ним питання стали підставою звернення до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Очевидно, що конституційно-правовий інститут громадянства не є безпосередньо предметом регламентації Конвенції Ради Європи про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (далі – ЄКЗПЛ) [2], оскільки для цього у палітрі правових інструментів Ради Європи є інший міжнародно-правовий документ – Європейська конвенція про громадянство 1997 року (далі – ЄКГ) [3]. Така ситуація, властиво, не є явною перепоною для ЄСПЛ розглядати справи, безпосередньо пов'язані із сутністю та правовою природою громадянства, особливостями його набуття та/чи припинення. Найчастіше правовими підставами таких справ є порушення положень статті 3 Протоколу № 4 до ЄКЗПЛ (йдеться про депортацію), а також комбінація статті 8 ЄКЗПЛ (право на повагу до приватного і сімейного життя) із статтею 14 ЄКЗПЛ (заборона дискримінації за будь-якою ознакою) [2]. Однак, цей перелік можливого застосування ЄКЗПЛ у контексті реалізації права людини на громадянство не є вичерпним.

Аналіз дослідження проблеми. У статті виокремлено релевантні напрацювання тих іноземних науковців (Р. Баубюка, Р. Беллами [4], Р. Брубейкера, П. Вейла [5], М. Вінка, Ю. Габер-маса [6], Р.-Ж. де Гроота, К. Йопке [7], Дж. Керенса [8], Л. Оргада, А. Шахар та інших), які раніше досліджували матрицю громадянства, враховуючи актуальні глобалізаційні та цивілізаційні виклики (переважно антропогенного характеру), міграційні трансформації та гарантування прав людини.

Переосмислення сучасної матриці громадянства характеризується переформатуванням дихотомії взаємовідносин “особа – держава” як постійного у часопросторі правового та ефективного зв'язку між державою й особою, без зазначення етнічного походження особи, що передбачає певний (законодавчо визначений та закріплений) набір взаємних прав, обов'язків і привілеїв незалежно від часу та способу набуття особою громадянства [9, с. 100].

На жаль, більшість сучасних українських науковців уникають питань, які безпосередньо пов'язані з осмисленням конституційно-правового інституту громадянства, його ціннісного наповнення і реалізації права кожної людини на громадянство. Переконані, що найкращим, найповнішим і найглибшим комплексним дослідженням у сфері громадянства сьогодні є “Оксфордський довідник із громадянства” 2017 року [10, с. 33].

Мета статті полягає в аналізі практики Європейського суду з прав людини у сфері громадянства, в якій наявність/відсутність громадянства (як і основні способи його набуття та/чи припинення) є підставою для дискримінації та втручання компетентних органів публічної влади конкретної держави у приватне та/чи сімейне життя особи.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи численні дослідження у сфері громадянства та політико-правової ідентичності особи, сьогодні нема єдиного визначення громадянства, існує багато різних тлумачень та версій, оскільки запропонована в ЄКГ 1997 р. дефініція громадянства, як “правового зв'язку між особою та державою без зазначення етнічного походження особи” аксіоматично не визначає пріоритетного принципу чи способу набуття громадянства, кількості громадянств однієї особи водночас, не визначено відмінності у правах, обов'язках та способі набуття громадянства [3].

Громадянство – це не теорія (нудна, догматична, позбавлена душі), а саме життя; з усіх земних речей – річ найважливіша та найвартісніша [11, с. 1–4]. Витоки концепції громадянства, його первинне регламентування та формування матриці вбачаємо у французькій Декларації прав людини

та громадянина 1789 р., яка у правовому сенсі є “свідомством про народження” громадянства, задекларовано, що “кожен громадянин є носієм не лише природних, священних та невідчужуваних прав людини, а й державних гарантій їх здійснення” [12].

Цілком поділяємо твердження Р. Кассена про те, що право людини на громадянство – це складне питання, яке “лежить” в юридичній площині і потребує окремого законодавчого регулювання [13]. Однак, у світі досі не вироблено єдиного погляду на тлумачення поняття “громадянство” та не детерміновано його смислове наповнення, яке відповідало б реаліям ХХІ століття. Одні вчені (Х. Арендт у “Витоках тоталітаризму” 1951 р., згодом суддя Е. Уоррен в окремій думці до рішення Верховного суду США у справі *Perez v. Brownell* 1958 р.) в середині ХХ століття стверджували, що громадянство є “основним правом людини, яке є нічим іншим, як правом мати права” [14, с. 899- 923]. Інші ж (Т. Мей) вже на початку ХХІ століття переконують, що сучасне громадянство “більше не є правом, а винятково привілеєм” [15], оскільки набуття громадянства конкретної держави надає особі додаткові гарантії безпеки, можливості покращити власний добробут та визначити цілковиту перспективу на майбутнє.

Вчені, окреслюючи дискурс сучасної концепції громадянства у світі, традиційно розмірковують про чотири компоненти громадянства:

- 1) формальний правовий статус особи, який передбачає ефективний зв'язок між державою та особою;
- 2) своєрідний “пакунок” прав, обов'язків та привілеїв, які належать кожному громадянину конкретної держави;
- 3) очевидний “набір” відповідальності, чеснот і навичок, які підкреслюють демократичність конкретної держави;
- 4) колективну ідентичність групи людей, які проживають у кордонах однієї держави, мають однакові цінності та стиль життя, незалежно від їхньої етнічної, расової, релігійної належності (так званий “клуб”, належність до якого передбачає як виконання формальних вимог, так і отримання своєрідного “бонусу” у вигляді соціального забезпечення, безвізових мандрів іншими країнами чи полегшеного ведення бізнесу) [16, с. 3].

Як відомо, численні науковці, як українські, так і іноземні, пропонують розглядати право на повагу до приватного і сімейного життя у таких чотирьох вимірах: інформаційному, фізичному, комунікативному та просторовому [17, с. 362]. Можна дискутувати на предмет чіткого регламентування кожного з цих вимірів, але очевидним вважаємо те, що громадянство є присутнім якщо не у всіх, то принаймні у двох з них. Вважаємо, що громадянство в інформаційному вимірі передбачає збір та поширення інформації про особу (насамперед, у контексті реєстрації та паспортизації особи), тоді як в просторовому вимірі йдеться, передусім, про свободу пересування, вільний вибір місця проживання, а також процес та механізм отримання та/чи припинення громадянства у формі його втрати чи виходу з нього тощо.

Дискримінація, передбачена у статті 14 ЄКЗПЛ, у контексті громадянства є пов'язаною, передовсім, із його наявністю чи відсутністю, а також особливими підставами та умовами його отримання чи припинення [2]. У цьому разі дискримінація полягає, передусім, у порушенні реалізації особою своїх прав у результаті прийняття рішення органами публічної влади, здійснення ними дії або бездіяльності, які спрямовані на обмеження або надання переваги іншій особі або групі осіб, які перебувають у схожій ситуації [18, с. 667–669]. У статті 14 ЄКЗПЛ чітко вказано, що “користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою” [2].

Така дискримінація, зазвичай, може бути як *прямою* (коли ставлення до особи є менш сприятливим, ніж те, яке стосується інших осіб в аналогічній ситуації), так і *непрямою* (якщо

нейтральна, на перший погляд, правова норма ставить особу у зв'язку із її громадянством чи релігією у несприятливе становище порівняно з іншими особами). Виняток із цього правила стосовно непрямой дискримінації стосується тих випадків, коли застосування такої правової норми обґрунтоване правомірною метою (*legitimate aim*), а засоби її досягнення є виправданими, належними і необхідними [17, с. 671]. Аналізуючи використання непрямой дискримінації у громадянстві, необхідно насамперед з'ясувати, чи інші особи, які мають громадянство конкретної держави, в аналогічних чи в подібних випадках перебувають у привілейованому становищі, чи ні.

Поняття “приватне життя”, передбачене ст. 8 ЄКЗПЛ, у практиці ЄСПЛ є нечітко визначеним, охоплюючи дуже широкий спектр питань. “Правда полягає у тому, що щелепи ст. 8 ЄКЗПЛ відкриті вже досить широко”¹, тому в об’єктив можуть потрапити питання, які пов’язані із громадянством, персональними даними особи, її реєстрацією та паспортизацією, свободою (руху) пересування тощо.

Факт будь-якого втручання у приватне життя (приватність) людини є порушенням людської гідності, незалежності та цілісності особи [19, с. 971]. До прикладу, у справі *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom* (1985) троє заявників скаржилися на порушення статей 8 і 14 ЄКЗПЛ положеннями британського імміграційного законодавства, оскільки на підставі його застосування виникало значно більше перешкод для іноземців чоловічої статі порівняно з іноземцями жіночої статі, які хотіли возз’єднатися зі своїми нареченими або дружинами, які проживали в Об’єднаному Королівстві на законних підставах [20]. Незважаючи на те, що ЄСПЛ не визнав порушення статті 8 ЄКЗПЛ (у п. 68 рішення сказано, що Договірні Сторони не мають жодного зобов’язання поважати право одружених пар на вибір країни проживання, і, тому не зобов’язані приймати на постійне проживання подружжя, які не мають громадянства і не є підданими цієї держави), він ухвалив, що Об’єднане Королівство порушило ст. 14 ЄКЗПЛ водночас із ст. 8 ЄКЗПЛ, оскільки “поняття дискримінації згідно із змістом ст. 14 ЄКЗПЛ передбачає, переважно, випадки, коли з особою чи групою осіб без належних підстав поведуться гірше, ніж з іншими, навіть якщо ЄКЗПЛ і не передбачає кращого поводження” (п. 82 рішення)[20]. Отже, положення ст. 14 ЄКЗПЛ стосується, насамперед, нерівності в кожному конкретному випадку (у цій справі, за ознакою статі) [20]. Дослідники стверджують, що стаття 14 ЄКЗПЛ пронизана заданими шкідливим стереотипами щодо окремих демографічних, соціально-економічних, релігійних груп і їх потрібно змінювати [21, с. 707–738].

Досить несподіваною виявилася справа *Riener v. Bulgaria* (2006) [41, с. 18]. Заявицею у цій справі (у 1997 році) була особа з подвійним громадянством (болгарським за народженням та австрійським у зв’язку із натуралізацією), яка, проживаючи у Болгарії, намагалася чотири рази вийти з болгарського громадянства (безрезультатно), продовжуючи жити у Болгарії як іноземка. Підставою рішення заявниці про припинення болгарського громадянства, яке звершилося у 2004 році, було проблеми із фіскальними органами Болгарії (непогашена податкова заборгованість, численні суди, встановлення заборони на виїзд за кордон, виїмка паспорта громадянки Австрії). ЄСПЛ встановив порушення статті 2 Протоколу № 4 ЄКЗПЛ (свобода пересування), оскільки запровадження заборони на виїзд, хоч і було обґрунтованим, однак непропорційним (п. 130 рішення) [22]. Заявниця просила ЄСПЛ, щоби їй дозволили вийти з болгарського громадянства, однак ЄСПЛ наголосив, що питання щодо набуття/припинення громадянства не є регламентовані та гарантовані ЄКЗПЛ чи протоколами до неї (нема порушення статті 8 ЄКЗПЛ).

Так, в іншій справі *Genovese v. Malta* (2012) заявник, громадянин Об’єднаного Королівства, стверджував, що національне законодавство Мальти щодо отримання громадянства за походженням на підставі права крові (*ius sanguinis*) є дискримінаційним щодо нього [23], оскільки, по-перше, він народився у 1996 році у Шотландії, в Об’єднаному Королівстві (екстра-територіально щодо Мальти); по-друге, його мати – громадянка Об’єднаного Королівства, яка не перебувала у шлюбі з його біологічним батьком, громадянином Мальти, батьківство якого було підтверджено юридично у судовому порядку та науково на підставі висновку медичної експертизи (п. 3, 8

рішення) [23]. Коли мати заявника подала заяву про набуття ним мальтійського громадянства за походженням на підставі права крові *ius sanguinis*, їй було відмовлено, аргументуючи тим, що мати заявника не є громадянкою Мальти, а про мальтійське громадянство батька не вказано у свідоцтві про народження заявника (п. 9–10 рішення) [23]. Матері заявника було повідомлено, що заявник зможе отримати мальтійське громадянство, коли його біологічний батько-мальтієць визнає своє батьківство і про це буде вказано у свідоцтві про народження заявника (п. 10–12 рішення) [23]. Матір заявника поінформували, що відповідно до національного законодавства Мальти (ст. 5 п. 2 (b), 17 п. 1 тодішнього закону Мальти про громадянство) позашлюбна дитина може отримати мальтійське громадянство винятково у разіразі, коли її мати є громадянкою Мальти (п. 12, 14, 19 рішення) [23].

ЄСПЛ зазначив, що незважаючи на те, що положення ст. 8 ЄКЗПЛ безпосередньо не гарантує право на громадянство конкретної держави, однак, і не передбачає його свавільне позбавлення (п. 30 рішення) [23]. Зважаючи на те, що шлюбна дитина, мати якої не є громадянкою Мальти, а батько є, змогла би отримати мальтійське громадянство за походженням, то у цій справі Суд у п. 36, 39, 43, 49 рішення встановив наявність непрямой дискримінації заявника з огляду на його правовий статус позашлюбної дитини та статі того з батьків, який може “передати” мальтійське громадянство (вищезгадана комбінація статей 8 і 14 ЄКЗПЛ) [23]. Окрему думку щодо цього рішення ЄСПЛ висловив Джефрі Валенсія, суддя *ad hoc* у цій справі, зауваживши, що відсутність “сімейного життя” у заявника з його біологічним батьком не є перепорою для отримання заявником мальтійського громадянства (до прикладу на підставі натуралізації)[23].

Європейські вчені Р.-Ж. де Гроот та М. Вінк наголошують, що важливість справи *Genovese v. Malta* важко переоцінити, оскільки вперше ЄСПЛ чітко визначив, що питання щодо доступу до громадянства перебуває у матриці Конвенції як частина соціальної ідентичності особи і належить до її приватного життя [24, с. 317–325]. На підставі цього рішення ЄСПЛ національне законодавство Мальти щодо громадянства було змінено з метою уникнення можливої подальшої дискримінації².

Важливим для опредметнення громадянства у контексті привілейованої натуралізації внаслідок усиновлення вважаємо рішення ЄСПЛ у справі *Wagner and J.M.W.L. v. Luxemburg* (2007) [25]. У цій справі заявник Жанна Вагнер, громадянка герцогства Люксембург, наполягала на порушенні ст. 8 і 14 ЄКЗПЛ у зв'язку із реєстрацією у Люксембурзі усиновлення дівчинки із Перу та трансферту їй люксембурзького громадянства. Компетентні органи влади герцогства Люксембург відмовили у визнанні цього усиновлення у зв'язку з тим, що заявниця була матір'ю-одиначкою (це суперечить національному законодавству). ЄСПЛ “побачив” порушення ст. 8 (сімейні зв'язки існують *de facto* з часу усиновлення) і 14 ЄКЗПЛ (суд знайшов чіткі прояви дискримінації) [25].

Важливою для опредметнення та унаочнення “заборони на виїзд громадян (*travel ban*)” вважаємо остаточне рішення ЄСПЛ у справі *Stamose v. Bulgaria* (2013) [26]. Заявник, громадянин Болгарії, який постійно проживає в Об'єднаному Королівстві, навчаючись у США з 1998 року, прострочив студентську візу і в жовтні 2003 року був депортований до Болгарії. Компетентні органи Болгарії забрали у нього закордонний паспорт та заборонили виїзд терміном на два роки (до кінця жовтня 2005 року), бажаючи зменшити імміграцію громадян Болгарії до США та держав-учасниць ЄС. Це була одна із перших справ ЄСПЛ щодо застосування компетентними органами держави заборони виїзду (*travel ban*) власних громадян (п. 29 рішення) [26]. Незважаючи на те, що Болгарія стала (і залишається до тепер) державою-постачальницею мігрантів (як легальних, так і нелегальних), будучи державою-учасницею ЄС з 2007 року, її громадяни отримали свободу (руху) пересування, яка може бути обмеженою у виняткових випадках. ЄСПЛ виявив порушення ст. 2 Протоколу № 4 до ЄКЗПЛ (свобода пересування) (п. 37 рішення) [26]. Наслідком встановленої заборони виїзду (*travel ban*) стала неможливість відвідувати матір (громадянку США) та брата, які проживали у США, що у контексті статті 8 ЄКЗПЛ підпадало під “втручання у сімейне життя”. ЄСПЛ вважає заяву про порушення статті 8 ЄКЗПЛ прийнятною (п. 42 рішення), однак порушення статті 2 Протоколу № 4 ЄКЗПЛ “поглинає” його [26].

Не так давно, у 2014 р., дослідники правової доктрини громадянства доповнили цей невичерпний перелік ще одним значенням громадянства: *ius pecuniae* [27, с. 8–12]. Громадянство у цьому розумінні потрактоване як “товар” на світовому ринку, чия природа залежить від винятково економічних (фінансових) чинників, а процес лібералізації доступу особи до громадянства як правового статусу уповільнюється (гальмується) на підставі очевидних політико-правових обмежень. Незважаючи на це, європейські науковці (Р. Баубюк, Є. Джанкіч, К. Йопке) досі наполегливо переконують, що громадянство є фундаментальним елементом політики кожної демократичної держави і не може виражатися винятково у ціновому (інвестиційному) еквіваленті без врахування попереднього укорінення у державі [28, с. 235–250].

Дискурс у правовому полі щодо “громадянства від народження” протягом останніх десятиліть помітно змінився під впливом консюмеризму. Постають нові виклики, пов’язані із питань набуття громадянства у зв’язку із філіацією на підставі права крові (*ius sanguinis*) дітьми, зачатими та народженими за допомогою допоміжних репродуктивних технологій (сурогатного материнства). Дві справи (*Menneson v. France* [29] і *Labassee v. France* [30]) – схожі, рішення в обох було прийняте 26 вересня 2014 року. В обох справах французькі подружні пари стали учасниками програм сурогатного материнства у США, оскільки пари були безплідними, а у Франції сурогатне материнство є поза законом (ст. 16 Цивільного кодексу Франції) [31], а у деяких штатах США (в Арканзасі, у Вермонті, Каліфорнії, Массачусетсі, Міннесоті, Техасі та Флориді) – дозволене, однак, із певними застереженнями (потенційні батьки дитини повинні перебувати у шлюбі).

Позитивним результатом програм сурогатного материнства стало народження у США дітей, які від народження набули подвійне (множинне) громадянство: на підставі права крові *ius sanguinis* – французьке за походженням біологічного батька-громадянина Франції і права ґрунту *ius soli* – американське за місцем народження. Однак, батьки не змогли належним чином оформити дітям французькі документи про народження, оскільки французькі дипломатичні представництва відмовили у державній реєстрації їхнього народження, а також довести факт їхньої належності до громадянства Франції за народженням на підставі застосування права крові *ius sanguinis* [32, с. 281–290].

ЄСПЛ, розглянувши ці справи на предмет порушення вимог ст. 8 ЄКЗПЛ (право на повагу до приватного життя), постановив, що не стільки йдеться про відмову компетентних органів Франції визнати “сімейні зв’язки” між заявниками, скільки про втручання у реалізацію їхнього права на повагу лише до приватного життя у світлі ст. 8 ЄКЗПЛ (п. 48 рішення у справі *Menneson v. France* [29]; п. 50 рішення у справі *Labassee v. France* [30]). ЄСПЛ у рішенні вказав, що таке втручання органів держави є виправданим і відбулося в межах національного законодавства Франції, яке передбачає, що договір між біологічними / юридичними батьками та сурогатною матір’ю є недійсним, а тому не виникає жодних юридичних наслідків. На шальках терезів “лежали” інтереси заявників та державні інтереси Франції.

Також ЄСПЛ дійшов висновку про те, що неможливість встановити набуття громадянства дитини за народженням за громадянством біологічного батька тягне за собою порушення права дітей на повагу до їхнього приватного життя, оскільки громадянство є частиною ідентичності особи, яка у випадку народження особи сурогатною матір’ю може страждати від “бентежної непевності (*troublante incertitude*)” (п. 96–97 рішення у справі *Menneson v. France* [29]; п. 75–76 рішення у справі *Labassee v. France* [30]). Однак, із рішень ЄСПЛ не є зрозумілим, чи набудуть діти від народження французьке громадянство за походженням на підставі права крові *ius sanguinis*? Чи на підставі реєстрації у зв’язку із встановленням батьківства?

У справі *Biao v. Denmark* (2016), де заявники, громадянин Данії, родом із Того, та його дружина, громадянка Гани, які проживають у Швеції, стверджували, що нова редакція данського закону про чужинців щодо підстав возз’єднання сім’ї (це стало можливим для дружин / чоловіків осіб, які були громадянами Данії від народження чи переїхали у Данію малими дітьми, але легально прожили в країні 28 років) є дискримінаційним (непряма дискримінація осіб за етнічним походженням, які отримали данське громадянство на підставі філіації та натуралізації) [33].

ЄСПЛ відзначив, що, по-перше, ЄКЗПЛ не гарантує право на воз'єднання сім'ї, а тому відмінності у підставах до цього не є предметом розгляду, по-друге, у законі Данії про чужинців не йдеться про непряму дискримінацію осіб за етнічним походженням. Відомо, що “правило 28 років” є дискусійним поміж різних міжнародних інституцій, однак, воно не створює підстав для дискримінації осіб за етнічним походженням (п. 33 рішення) [33]. Це правило є пропорційним, оскільки стосується всіх громадян Данії, незалежно від того, як вони отримали данське громадянство (на підставі філіації, натуралізації чи реінтеграції тощо). Суд постановив, що у цій справі відсутнє порушення “класичної комбінації” у контексті громадянства (ст. 8 у поєднанні зі ст. 14 ЄКЗПЛ) [33]. Правозахисники у коментарях до цього рішення ЄСПЛ відзначали досить дискусійним те, що, по-перше, ЄСПЛ не вважає Європейську конвенцію про громадянство важливою правовою підставою для цієї справи (п. 95 рішення), незважаючи на те, що ця конвенція теж є документом Ради Європи, а Данія її ратифікувала у 2002 році. По-друге, у подружжя є син, який набув громадянство Данії за народженням на підставі *ius sanguinis*, але який не може жити у Данії легально з обома батьками, оскільки воз'єднання сім'ї неможливе у зв'язку з вимогами “правила 28 років” [34].

В окремій думці до рішення Великої палати у 2016 Ганна Юджівська, діюча суддя ЄСПЛ від України, відзначила, що “стаття 8 Конвенції *prima facie* не захищає вибір сім'ї проживати у конкретній державі, якщо один з подружжя не є громадянином цієї держави, і ця держава не має виконувати свої зобов'язання, якщо йдеться про заборону на воз'єднання сім'ї для негромадян лише в дуже серйозних випадках”. Також, на її думку, ст. 14 була порушена, оскільки “правило 28 років” таки має ефект непрямой дискримінації в силу надання переваги в однаковій ситуації громадянам Данії данського походження [34]. Рішення ЄСПЛ у цій справі виявилось далеко неоднозначним, оскільки троє суддів у спільній окремій думці відмовилися розуміти анти-дискримінаційну статтю 14 Конвенції як таку, що дозволяє виникнення “громадянства другого класу”, оскільки очевидно нейтральне для національної безпеки Данії “правило 28 років” виокремлює серед громадян Данії групу натуралізованих громадян, тоді як громадяни за народженням потрапляють у привілейоване становище [35, с. 2–10].

Справу *Ramadan v. Malta* (2016) [36] можна справедливо вважати першою справою ЄСПЛ щодо позбавлення громадянства, бо аналогічні попередні скарги були “відкинуті як несумісні з *ratione materiae*, оскільки Конвенція не гарантує права на громадянство” [37]. Однак, враховуючи еволютивну інтерпретацію ЄКЗПЛ протягом останніх років, ЄСПЛ не виключив, що свавільна відмова у громадянстві може в певних випадках мати суттєвий вплив на приватне життя особи. Це стосується і випадків свавільного позбавлення вже набутого громадянства у зв'язку з натуралізацією.

У цій справі заявник стверджував, що позбавлення його мальтійського громадянства порушило права, гарантовані йому ст. 8 ЄКЗПЛ, оскільки в результаті він став особою без громадянства [36]. Свого часу він мав відмовитися від свого єгипетського громадянства, щоб стати громадянином Мальти, оскільки ні Єгипет, ні Мальта не визнавали можливість подвійного громадянства в особі. Проаналізувавши два аспекти – чи було позбавлення громадянства свавільним та наскільки серйозними були наслідки цього рішення для приватного життя заявника, Суд п'ятьма голосами проти двох, не знайшов порушення ст. 8 ЄКЗПЛ. Суддя ЄСПЛ від Португалії Паолу Пінту де Альбукерке в окремій думці до цього рішення критикує “невиправдані, драконівські заходи” щодо заявника, оскільки в ній здійснений аналіз права на громадянство відповідно до міжнародних та європейських правових норм [36].

Науковці, коментуючи це рішення ЄСПЛ, стверджують, що ЄСПЛ відмовляється виміряти серйозність питань громадянства, оскільки ЄСПЛ розглядає однаково припинення (анулювання) громадянства та втрату доступу до громадянства; по-друге, передбачає, що немає жодного значення, що заявник у результаті припинення громадянства стане апатридом (особою без громадянства) і, по-третє, звинувачує заявника у цьому [38].

І нарешті, остаточне рішення ЄСПЛ у справі *Paradiso and Campanelli v. Italy* (2017)[39], яка стосувалася безплідного італійського подружжя, котрі за допомогою медичної клініки в Москві та медичних технологій, заборонених в Італії, змогли отримати дитину Т. С., народжену сурогатною матір'ю в Росії у 2011 році від невідомого донора (по-перше, в Росії дозволене сурогатне материнство; по-друге, у свідоцтві про народження дитини саме заявники були зазначені її батьками) [39]. В Італії на законодавчому рівні дозволено безплідним парам використання деяких допоміжних репродуктивних технологій, таких як штучне запліднення, але заборонено укладати договори про сурогатне материнство з третіми сторонами.

ЄСПЛ встановив у п. 131, що між Т. С. та заявниками немає жодного біологічного зв'язку (на відміну від попередніх справ *Menneson v. France* (2014) і *Labassee v. France* (2014), коли заявники були біологічними батьками дітей). Т. С. забрали від заявників, хлопчик вважався знайдою, протягом двох років він перебував у дитячому будинку, невідомому для заявників, і не був зареєстрований. Згодом він отримав інше ім'я та свідоцтво про народження (а також італійське громадянство на підставі права ґрунту як знайда відповідно до п. 2 ст. 1 італійського закону про громадянство 1992 року) [40] і був переданий іншій прийомній сім'ї з метою подальшого усиновлення. В остаточному рішенні ЄСПЛ (п. 215 рішення) [39] встановив, що негайна та незворотня сепарація дитини від батьків є рівносильною (тотожною) втручанням в їхнє приватне життя, однак, порушення заявниками положень італійського законодавства може спричинити посилення беззаконня у державі та завдати шкоди громадському порядку. А тому не було порушенням ст. 8 ЄКЗПЛ [39].

Висновки. Європейський суд з прав людини послуговується Конвенцією Ради Європи про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (стаття 8) як правовим барометром щодо встановлення порушення прав людини, наявності дискримінації у діях компетентних органів публічної влади чи їхнього втручання у приватне чи сімейне життя людей. Рішення Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *Genovese v. Malta* (2012) і *Ramadan v. Malta* (2016), вже стали ефективним інструментом та законною підставою для перегляду європейськими державами свого національного законодавства у сфері громадянства з метою забезпечення гендерної збалансованості, зменшення дискримінаційних ризиків та підсилення ідеї людиноцентризму у громадянстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *UNHCR Statistics: The World in Numbers*. Retrieved from: <http://popstats.unhcr.org/en/overview>. (accessed: 22.04.2020).
2. *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Convention on Human Rights, 4 November 1950*. Retrieved from: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf. (accessed on: 15.02.2020).
3. *European Convention on Nationality*, 06.11.1997, ETS No. 166. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/166> (accessed on: 15.02.2020)
4. Bellamy, R. *Citizenship: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2008. 152 p.
5. Weil, P. From conditional to secured and sovereign: The new strategic link between the citizen and the nationstate in a globalized world. *International Journal of Constitutional Law*. 2011. Vol. 9, Iss. 3–4. P. 615–35.
6. Habermas, J. 'Citizenship and National Identity' in *Condition of Citizenship* by Steenbergen, Bart Van ed, SAGE Publications, 1994. P. 20–35.
7. Joppke, Ch. 'Liberal Citizenship Is Duty-Free' in RSCAS "Should EU citizenship be duty-free?" European University Institute, 2017. P. 2–8.
8. Carens, J. 'Aliens and Citizens: The Case for Open Borders' in Kymlicka W (ed), *The Rights of Minority Cultures*, Oxford University Press, 1995, 387 p.
9. Софінська, І. *Філософсько-правова візія доктрини громадянства*, Львів : Каменяр, 2018. 346 с.
10. Shachar A. and Bauböck R. and Bloemraad I. and Vink m. (eds), *The Oxford Handbook of Citizenship*, Oxford University Press, 2017. 816 p.
11. *Citizenship* by Shaw Desmond, Hodder and Stroughton Limited. London, 1922. P. 1–4.
12. Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789. Retrieved from: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseilconstitutionnel/francais/la-constitution/la-constitution-du-4-octobre-1958/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789-5076.html> (accessed on: 22.02.2020).
13. *The Universal Declaration of Human Rights. The travaux préparatoires (Volume I. October 1946 to November 1947)*. Cambridge University Press, 2014. 823 p.
14. Spiro, P. The (Dwindling) Rights and Obligations of Citizenship. *William & Mary Bill Rights Journal*. 2013. Vol. 21, Iss. 899. P. 899–923.
15. Gibney, M. 'Theresa May must not further erode Britons' rights to citizenship' (*The Guardian*, 14

November 2013) Retrieved from: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/nov/14/theresa-may-erode-britons-citizenshipright>. (accessed on: 21.04.2020) 16. Bauböck, R. *Stakeholder Citizenship: An Idea Whose Time Has Come?* Migration Policy Institute, 2008. P. 3. 17. Шевчук, С. Судовий захист прав людини. *Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції*. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Реферат, 2007. С. 362. 18. Reid, K. *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*. 5th edition. Sweet & Maxwell : 2015. P. 667–669. 19. Bloustein, E. Privacy as an Aspect of Human Dignity : An Answer to Dean Prosser. *New York University Law Review*. 1964. Volume 39. P. 971. 20. Judgment of the European Court of Human Rights in case of “*Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom*” (1985). Retrieved from: <http://www.lawschool.cornell.edu/womenandjustice/upload/Abdulaziz.pdf>. (accessed on: 22.04.2020). 21. Timmer, A. Toward an Anti-Stereotyping Approach for the European Court of Human Rights. *Human Rights Law Review*. 2011. Vol. 11, Iss. 4. P. 707–738. 22. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of “*Riener v. Bulgaria*” (2006). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-75463%22%5D%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 23. Judgment of the European Court of Human Rights in case of “*Genovese v. Malta*” (2012). Retrieved from: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106785>. (accessed on: 22.04.2020). 24. de Groot R.-G. and Vonk O. Nationality, Statelessness and ECHR's Article 8 : Comments on *Genovese v. Malta*. *European Journal of Migration and Law*. 2012., Vol. 14, Iss. 3. P. 317–325. 25. Judgment of the First Section of the European Court of Human Rights in case “*Wagner and J.M.W.L. v. Luxemburg*” (2007). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CASELAW%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-81328%22%5D%7D> 26. Judgment of the Fourth Section of the European Court of Human Rights in case “*Stamose v. Bulgaria*” (2013). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115160%22%5D%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 27. Džankić, J. *The Global Market for Investor Citizenship*, Palgrave Macmillan, 2019. P. 8–12. 28. Sofinska, I. Money-based Citizenship Acquisition vs. Country Belonging Worldwide. *Ianus – Diritto e Finanza, Rivista di studi giuridici*. 2019. n. 19 – giugno. P. 235–250. 29. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of “*Mennesson v. France*” (2014). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145179%22%5D%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 30. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of “*Labassee v. France*” (2014). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145180%22%5D%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 31. *Code civil / Législation*, Musée Criminocorpus publié le 25 juin 2014, consulté le 23 novembre 2017. Retrieved from: <https://criminocorpus.org/fr/reperes/legislation/versions/698/57/diff/pdf/>. (accessed on: 22.04.2020). 32. Поєдинок О. Неконвенційне право? Право на громадянство в практиці Європейського суду з прав людини та Європейської комісії з прав людини / *Сучасні проблеми міжнародного права*. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буроменського : моногр. / авт.кол.; за ред. В. М. Репецького та В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. С. 281–290. 33. Judgment of the European Court of Human Rights in case of “*Biao v. Denmark*” (2016). Retrieved from: <http://www.refworld.org/cases,ECHR,574473374.html>. (accessed on: 22.04.2020). 34. Timmer A. *Guest Post on Biao v Denmark*. Retrieved from: <http://echrblog.blogspot.com/2014/04/guest-post-on-biao-v-denmark.html> (accessed on: 08.04.2020). 35. Ersbøll E. *Biao v. Denmark – Discrimination among citizens?* RSCAS 2014/79, European University Institute : Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory, July 2014. 24 p. 36. Judgment of the European Court of Human Rights in case of “*Ramadan v. Malta*” (2016). Retrieved from: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163820>. (accessed on: 22.04.2020). 37. Юдківська, А. ЄСПЛ: позбавлення людини громадянства не порушує стандартів Ради Європи. *Європейська правда*, 22 червня 2016. 38. Dembour M.-B. *Ramadan v. Malta: When will the Strasbourg Court understand that nationality is a core human rights issue?* Retrieved from: <https://strasbourgobservers.com/2016/07/22/ramadan-v-malta-when-will-the-strasbourg-court-understand-that-nationality-is-a-core-human-rights-issue/>. (accessed on: 22.04.2020). 39. Judgment of the Grand Chamber of the European Court of Human Rights in case of “*Paradiso and Campanelli v. Italy*” (2017). Retrieved from: <https://lovdata.no/static/EMDN/emd-2012-025358-2.pdf>. (accessed on: 22.04.2020). 40. *Act No. 91 of 5 February 1992 (Italy)*. Retrieved from: <https://www.legislationline.org/documents/id/20122>). 41. *The right to leave country*. Issue Paper by Council of Europe Commissioner for Human Rights, 2014. 65 p.

REFERENCES

1. *UNHCR Statistics: The World in Numbers*. Retrieved from: <http://popstats.unhcr.org/en/overview>. (accessed: 22.04.2020). 2. *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Convention on Human Rights, 4 November 1950*. Retrieved from: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf. (accessed on: 15.02.2020). 3. *European Convention on Nationality*, 06.11.1997, ETS No. 166. (URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/166>) accessed on:

- 15.02.2020. 4. Bellamy, R. *Citizenship: A Very Short Introduction* Oxford University Press, 2008. 152 p. 5. Weil, P. From conditional to secured and sovereign: The new strategic link between the citizen and the nationstate in a globalized world. *International Journal of Constitutional Law*. 2011. Vol. 9, Iss. 3–4, P. 615–35. 6. Habermas, J. 'Citizenship and National Identity' in *Condition of Citizenship* by Steenbergen, Bart Van ed, SAGE Publications, 1994. P. 20–35. 7. Joppke, Ch. 'Liberal Citizenship Is Duty-Free' in RSCAS "Should EU citizenship be duty-free?" European University Institute, 2017, P. 2–8. 8. Carens, J. 'Aliens and Citizens: The Case for Open Borders' in Kymlicka W (ed), *The Rights of Minority Cultures*, Oxford University Press, 1995, 387 p. 9. Sofinska, I. **Filosof's'ko-pravova vizija gromadjanstva**. [Philosophic and legal vision of citizenship doctrine]. Lviv: Kamenyar 2018., 346 p. [in Ukrainian]. 10. Shachar, A. and Bauböck, R. and Bloemraad, I. and Vink, M. (eds), *The Oxford Handbook of Citizenship*, Oxford University Press, 2017. 816 p. 11. *Citizenship* by Shaw Desmond (London: Hodder and Stroughton Limited, 1922) P. 1–4. 12. Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789. Retrieved from: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/francais/la-constitution/la-constitution-du-4-octobre-1958/declaration-des-droits-de-lhomme-et-du-citoyen-de-1789.5076.html> (accessed on: 22.02.2020). 13. *The Universal Declaration of Human Rights. The travaux préparatoires* (Volume I. October 1946 to November 1947) Cambridge University Press, 2014. 823 p. 14. Spiro, P. The (Dwindling) Rights and Obligations of Citizenship. *William & Mary Bill Rights Journal*. 2013. Vol. 21, Iss. 899. P. 899-923. 15. Gibney, M. 'Theresa May must not further erode Britons' rights to citizenship' (*The Guardian*, 14 November 2013). Retrieved from: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/nov/14/theresa-may-erode-britons-citizenshipright>. (accessed on: 21.04.2020). 16. Bauböck, R. *Stakeholder Citizenship: An Idea Whose Time Has Come?* Migration Policy Institute, 2008. P. 3. 17. Shevchuk S. **Sudovyj zaxyst prav ljudyny. Praktyka Jevropejs'koho sudu z prav ljudyny u konteksti zaxidnoji pravovoji tradycji**. [Judicial protection of human rights. Case law of the European Court of Human Rights in the context of the Western legal tradition]. 2nd edition. Kyiv : Referat, 2007. P. 362. 18. Reid, K. *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*. 5th edition. Sweet & Maxwell : 2015. pp. 667–669. 19. Bloustein, E. Privacy as an Aspect of Human Dignity: An Answer to Dean Prosser. *New York University Law Review*. 1964., Volume 39., P. 971. 20. Judgment of the European Court of Human Rights in case of "Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom" (1985). Retrieved from: <http://www.lawschool.cornell.edu/womenandjustice/upload/Abdulaziz.pdf>. <http://www.lawschool.cornell.edu/womenandjustice/upload/Abdulaziz.pdf>. (accessed on: 22.04.2020). 21. Timmer A. Toward an Anti-Stereotyping Approach for the European Court of Human Rights. *Human Rights Law Review*. 2011., Volume 11, Issue 4. P. 707–738. 22. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of "Riener v. Bulgaria" (2006). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%22document%22,%22itemid%22:%22001-75463%22%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 23. Judgment of the European Court of Human Rights in case of "Genovese v. Malta" (2012). Retrieved from: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106785>. (accessed on: 22.04.2020). 24. de Groot, R.-G. and Vonk, O. Nationality, Statelessness and ECHR's Article 8: Comments on Genovese v. Malta. *European Journal of Migration and Law*. 2012., Volume 14, Issue 3. P. 317–325. 25. Judgment of the First Section of the European Court of Human Rights in case "Wagner and J.M.W.L. v. Luxemburg" (2007). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%22%2276240/01%22,%22documentcollectionid%22:%22CASELAW%22,%22itemid%22:%22001-81328%22%7D>. 26. Judgment of the Fourth Section of the European Court of Human Rights in case "Stamose v. Bulgaria" (2013). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%22001-115160%22%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 27. Džankić, J. *The Global Market for Investor Citizenship*, Palgrave Macmillan, 2019. P. 8–12. 28. Sofinska, I. Money-based Citizenship Acquisition vs. Country Belonging Worldwide. *Ianus – Diritto e Finanza, Rivista di studi giuridici*. 2019. n. 19– giugno. P. 235–250. 29. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of "Mennesson v. France" (2014). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%22001-145179%22%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 30. Judgment of the Fifth Section of the European Court of Human Rights in case of "Labassee v. France" (2014). Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%22001-145180%22%7D>. (accessed on: 22.04.2020). 31. *Code civil / Législation*, Musée Criminocorpus publié le 25 juin 2014, consulté le 23 novembre 2017. Retrieved from: <https://criminocorpus.org/fr/reperes/legislation/versions/698/57/diff/pdf/>. (accessed on: 22.04.2020). 32. Poiedynok, O. 'Nekonventsiine pravo? Pravo na hromadianstvo v praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav ljudyny ta Yevropeiskoi komisii z prav ljudyny' [Unconventional right? The right to citizenship in the practice of the European Court of Human Rights and the European Commission of Human Rights] v Repetskyi V. ta Hutnyk V. (red), **Suchasni problemy mizhnarodnoho prava**. Liber Amicorum do 60-richchia prof. M. V. Buromenskoho: monohrafiia [Current Problems of International Law. Liber Amicorum Professor Mykhaylo Buromenskiy in Honour of His 60th Birthday] (Feniks 2017). P. 281–290. 33. Judgment of the European Court of Human Rights in case of "Biao v. Denmark" (2016). Retrieved from: <http://www.refworld.org/cases,ECHR,574473374.html>. (accessed on: 22.04.2020).

34. Timmer A. *Guest Post on Biao v Denmark*. Retrieved from: <http://echrblog.blogspot.com/2014/04/guest-post-on-biao-v-denmark.html> (accessed on: 08.04.2020). 35. Ersbøll, E. *Biao v. Denmark – Discrimination among citizens?* RSCAS 2014/79, European University Institute: Robert Schuman Centre for Advanced Studies, EUDO Citizenship Observatory, July 2014. 24 p. 36. Judgment of the European Court of Human Rights in case of “*Ramadan v. Malta*” (2016). Retrieved from: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163820>. (accessed on: 22.04.2020). 37. Yudkivska, A. *YSPL: pozbavlenja ljudyny gromadjanstwa ne porushuje standartiv Rady Jewropy*. [ECtHR: Deprivation of citizenship does not violate Council of Europe standards]. *Yevropejska pravda*, 22 June 2016. 38. Dembour M.-B. *Ramadan v. Malta: When will the Strasbourg Court understand that nationality is a core human rights issue?* Retrieved from: <https://strasbourgobservers.com/2016/07/22/ramadan-v-malta-when-will-the-strasbourg-court-understand-that-nationality-is-a-core-human-rights-issue/>. (accessed on: 22.04.2020). 39. Judgment of the Grand Chamber of the European Court of Human Rights in case of “*Paradiso and Campanelli v. Italy*” (2017). Retrieved from: <https://lovdata.no/static/EMDN/emd-2012-025358-2.pdf>. (accessed on: 22.04.2020). 40. *Act No. 91* of 5 February 1992 (Italy). Retrieved from: <https://www.legislationline.org/documents/id/20122>. (accessed on: 22.04.2020). 41. *The right to leave country*. Issue Paper by Council of Europe Commissioner for Human Rights, 2014. 65 p.

Дата надходження: 30.04.2020 р.

Iryna Sofinska

Lviv Polytechnic National University,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education,
Dr. hab., Associate Professor

THE HUMAN RIGHT TO CITIZENSHIP IN THE LENS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Abstract: In this article, I research merely on the case-law of the European Court of Human Rights regarding citizenship, its acquisition, and termination (*Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom* (1985), *Riener v. Bulgaria* (2006), *Genovese v. Malta* (2012), *Wagner and J.M.W.L. v. Luxemburg* (2007), *Stamose v. Bulgaria* (2013), *Menneson v. France* (2014) i *Labassee v. France* (2014), *Biao v. Denmark* (2016), *Ramadan v. Malta* (2016), *Paradiso and Campanelli v. Italy* (2017)). In today's globalized world, citizenship is one of the most essential and fundamental things that determine a person's legal status as well as the dichotomy of the relationship between the individual and a particular state. Every person has the right to a nationality, which is personal and inalienable. In the ancient world, citizenship was the very legal indicator and humanitarian standard, which aims to protect the political feature and constitutional (national) identity of each state; to guarantee balanced and stable development, despite the permanent geopolitical and global turbulence. However, such guarantees should be in sync with the gradual integration of every citizen into society, his/her inclusiveness in the life of the state, guaranteeing human rights, respect for their privacy and family life, reducing manifestations of (direct/indirect) discrimination.

Key words: citizenship, right of citizenship, naturalization, European Convention on Nationality, European Court of Human Rights, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.